Лексикология һәм сөйләм культурасы бүлеген кабатлау.

Сүз әйтергә тәвәкәллек кирәк,
Сүз йөрәккә ялкын үткәрә;
Сүз киптерә, төп башына терәп,
Сүз меңнәрне яуга күтәрә.
Сүз зиһенне кайрый кайрак кебек,
Сүз сафларны ипли корычтай;
Сүз көрәшкә чыга байрак кебек,
Сүз дошманны кисә кылычтай.

(Г. Афзал)

“Сөйләгәндә төкрек чәчмәгез. Бәлки яулык илә авызыгызны каплагыз һәм башыгызны чит тарафка чөегез.”

“Бөекләр сөйләшкәндә, сүзгә катнашмагыз. Бер сүзне күп мәртәбә кабатламагыз.”

“ Кем генә булсагыз да, адәм балалары белән әдәпле мөгамәлә кылыгыз.”

“ Йомшак вә мөлаем сүзле, ихласлы булыгыз.”

Р. Фәхреддин

Нәрсә ул лексика?

Лексика (грекча – сүз) – сүзләр җыелмасы. Лексика дип теге яки бу телнең сүзлек составын, җирле сөйләшләрдәге сүзләр җыелмасын теге яки бу кешенең сүзләр җыелмасын, әдәби әсәрнең сүзлек составын атыйлар.

“Лексикология” бүлеге нәрсә өйрәнә?

Лексикология – телнең лексика-
сын өйрәнә торган фән атамасы.

Лексикография дип нәрсә атала ?

Телдәге сүзләрне җыю, теркәү, сүзлекләр төзү, сүзлекләрнең төрләрен өйрәнүне лексикогра-фия башкара.

Түбәндәге сүзләр белән туры һәм күчерелмә мәгънәле сүзтезмәләр төзеп языгыз.

- Кайнар, тәмле, туры, алтын, җылы.

Дөреслеген тикшер!

- кайнар аш
- тәмле алма
- туры сызык
- алтын йөзек
- җылы көн

- кайнар яшь
- тәмле телле
- туры сүзле
- алтын куллы
- җылы караш

“ Кем күбрәк ? “

- “ Умырзаая “ сүзеннән кайсы төркем мөмкин кадәр күбрәк сүзләр төзи.

Түбәндәге мәкальләрдән антонимнарны тап.

- Хезмәтнең тире ачы булса да, җимеше тат-лы.
- Өең кысан булса да күңелең иркен булсын.
- Яхшы тел –яз кебек, яман тел көз кебек.
- Туры әйткән котылган, ялганлаган тотыл-ган.
- Сөйдергән дә - тел, биздергән дә - тел.
- Күп сүзнең азы яхшы.

Бирелгән сүзләрнең синонимнарын уйлап яз.

- Зифа, өлкән, эссе, дус, саф.

Дөреслеген тикшер !

Зифа, чибәр, сылу, кәркәм, нәфис,матур.
Өлкән, эре, дәү, олы, зур.
Эссе, кайнар, кызу.
Дус, иптәш, ахирәт, сердәш.
Саф, пакь, керсез, чиста.

Омоним сүзләр белән җөмләләр төзегез.

- Ат – ат, җәй – җәй, күзге – күзге, йөз – йөз.

Фразеологизмнарны күрсәтегез.

- 1.телен йоту
- 2. ризыгын йоту
- 3. су йоту
- 4. чәйнәп йоту

- 1. аш пешмәү
- 2. борчак пешмәү
- 3. бәрәңге пешмәү
- 4. ботка пешмәү

Йомгаклау.

- Дәрестә нинди уку мәсьәләсен чиштек ?
- Дәрескә гомуми бәя кую.
- Өй эше.
- 258 нче күнегү.
- Антонимнар кергән табышмаклар язып кил.